

Begrepsliste

Avfall

Et annet ord for søppel eller det som blir igjen av et produkt eller vare som vi ikke får brukt til noe. F.eks. når du har drukket opp brusen i brusflaska, er flasken avfall som kan resirkuleres.

Behov

Et ord for å beskrive at vi trenger noe eller at noe er nødvendig.

Bærekraftig utvikling

En utvikling som gjør at alle som lever nå får det de trenger, uten å ødelegge mulighetene for menneskene som kommer etter oss.

Bærekraftsmålene

17 mål for hvordan FNs medlemsland skal arbeide for bærekraftig utvikling frem mot år 2030. Blant annet skal de jobbe for at alle skal ha nok mat og at alle skal få gå på skole. Målene sier også at vi må passe på naturen og klimaet.

Eksportere

Å selge varer og produkter som er laget i et land til et annet land. For eksempel eksporterer Norge fisk til Japan. Det motsatte av å importere.

Energi

Ordet energi kan brukes i flere ulike situasjoner.

Når vi snakker om mat: Alle mennesker og dyr trenger energi for å leve og vokse. Dette får vi fra næringsstoffene i maten vår.

Når man snakker om personer: Man kan også si at en person er full av energi.

Da har personen masse overskudd til for eksempel å løpe og hoppe. Når vi snakker om strøm: Elektrisk strøm som vi har i stikkontakten er en form for energi.

FN (Forente Nasjoner)

En internasjonal organisasjon med 193 medlemsland. Landene samarbeider om store spørsmål som krig og fred, menneskerettigheter og klima.

Forskning

Å undersøke noe nøye for å lære noe nytt eller for å finne ut hvordan noe virker. Forskning skjer ofte på universitetene, for eksempel ved å undersøke hvordan man kan lage enda mer miljøvennlige

Frakt

Å flytte noe fra ett sted til et annet, for eksempel å flytte tomater fra Italia til Norge, gjerne med båt eller fly.

Import

Å kjøpe varer og tjenester fra et annet land til sitt eget land. Det motsatte av å eksportere.

Innovasjon

Å skape noe nytt og tenke på nye måter.

Klima

Klima er gjennomsnittsværet på et sted, målt over tid, vanligvis 30 år. Noen steder har varmt og tørt klima, andre har kaldt og vått klima.

Kunnskap

Det å vite noe om en ting, for eksempel kunnskap om bærekraftig utvikling.

Likestilling

Like rettigheter og muligheter for alle mennesker uansett hvilket kjønn du har, hvor man kommer fra, hvordan man ser ut, hva man tror på, hvor gammel man er, funksjonsevne og hvem man elsker.

Mateffekt

Tanken om at måten vi produserer maten vår på og hva vi spiser påvirker hvordan jorda vil bli framover. Det vil påvirke hvordan mennesker og dyr, natur og klima vil bli i framtida.

Matsikkerhet

Et ord for å beskrive hvor sikkert det er at alle får nok mat og sunn mat.

Menneskerettigheter

Rettigheter du har krav på at myndighetene i landet passer på at du får oppfylt. Du har disse rettighetene ganske enkelt fordi du er et menneske.

Produksjon

Ord for å lage eller skape varer og tjenester.

Produksjonskjede

Alle som er med på å produsere noe. For eksempel de som lager materialet til en fotball, de som syr delene sammen og de som frakter fotballen til butikken. De jobber alle med å lage det samme, og er derfor del av den samme produksjonskjeden.

Resirkulere

Bruke om igjen.

Ressurs

En ting man kan bruke til noe nyttig. Trær, vann, gull og olje er eksempler på ressurser. Men også mennesker kan være ressurser.

Rettighet

Et annet ord for noe du har krav på. Barn har for eksempel rett til å gå på skole. Man har også rett til å stemme i valg når man er 18.

Råvare

Stoffer og varer som finnes naturlig, som kan brukes til å lage et produkt.

Sosiale forhold

Hvordan menneskene i et land har det: om de har nok mat og vann, om de får gå på skole, om de kan lese og skrive, om det finnes nok leger og sykehus.

Sprøytemidler

Stoff som brukes i jordbruket for å beskytte maten mot insekter og dyr. Dette er bra med tanke på at maten ikke skal bli spist opp av skadedyr, men det forurenses naturen.

Sult

At kroppen ikke får nok mat.

Utdanning

Å gå på skole eller universitet.

Utnytte

Å bruke.

Utrydde

Å fjerne, drepe eller utslette alt av noe, for eksempel en type dyr.

Utvikling

Forbedring, fremgang eller endring. Et eksempel er at et land har utviklet seg. Da har mange av menneskene som bor i landet fått det bedre.

Utviklingsland

Et ord for land med dårlig økonomi der mange jobber med jordbruk og lever av den maten de selv produserer. Noen ganger blir utviklingsland også forkortet til u-land.

Økonomi

Hvor mye penger eller ressurser man har, og hvordan man bruker dem.

Økosystem

Et økosystem betyr alt som lever i et område + området de lever i. Det kan være et lite økosystem som for eksempel en pytt med insekter og rumpetroll i. Det kan også være et stort økosystem som for eksempel en skog med steiner, dyr og planter.